

Posudek diplomové práce Kláry Richterové
Vyjadřování času v psané češtině českých neslyšících

Kol. Richterová studovala na FF UK dva obory – magisterský obor Český jazyk a literatura a bakalářský obor Čeština v komunikaci neslyšících (na něm před časem podala a úspěšně obhájila velmi přínosnou práci z oblasti fonologie českého znakového jazyka). Zájem diplomantky o problematiku hluchoty se odráží i v předkládané diplomové práci, přesněji řečeno: odráží se v ní diplomantčin zájem o jeden z lingvistických, resp. lingvistických a kulturních aspektů této problematiky. Její práce tak vstupuje přinejmenším do tří kontextů: do kontextu lingvistické bohemistiky (analyzuje jednu podobu necentrální, okrajové, „menšinové“ psané češtiny), do kontextu disciplíny, kterou neumím nazvat jinak než po anglicku „deaf studies“, a také do kontextu tzv. surdopedie – diplomová práce totiž svými (implicitními) odkazy na gramotnost /negramotnost českých neslyšících víc než jiné práce (které zhusta na dost obecné rovině doporučují, nařizují...) apeluje na zkvalitnění výuky psané češtiny pro neslyšící a klade i otázky po cílech a smyslu té výuky češtiny, která vede k „výsledkům“ prací v hojně míře dokumentovaným.

Nebudu zde představovat obsah diplomové práce a náplň jejích jednotlivých kapitol – to jistě učiní v úvodním slově diplomantka sama. Zdůraznit bych ale chtěla několik věcí (opakování výrazů „oceňuji“, „ocenit“ apod. je zde záměrné).

Velmi oceňuji způsob, kterým se K. Richterová vyrovnala se získáním vzorku psané češtiny českých neslyšících (a se stanovením jeho „hranic“): využila totiž zdroje dost různorodé a materiál se tak pohybuje na různých bodech osy veřejnost – soukromost (tvoří ho slohové práce ze škol pro sluchově postižené,¹ diskuse na serveru neslyšící.cz, emaily, chaty, dále materiál z diplomových prací obhájených na oborech ČJL a ČNES, a ještě materiál z publikací, které byly příbuzné tematice věnované). Cenné přitom je, že většinu jazykového materiálu tvoří materiál k výzkumu kol. Richterové „nezaměřený“, tj. texty – dokumenty. V této souvislosti bych se chtěla zeptat, zda faktor „veřejnosti“ vs. „soukromosti“, resp. faktor oficiálnosti vs. neoficiálnosti komunikační situace získané texty nějak (vnitřně) člení. Vedle různorodosti materiálu je třeba ocenit také jeho rozsáhlost (k tomu viz v práci např. s. 45) a zvl. jeho popis, analýzu, výklad, interpretaci – a také existenci sondy, která poznatky získané analýzou dokumentů ověřovala. Oceňuji také to, že v diplomové práci se nijak nezastírá, že práce s materiálem psané češtiny není v žádném ohledu jednoduchá (srov. na s. 41: *Problémem se ukázalo vše: rozsah, autenticita i interpretace*); autorka ale dokáže vést čtenáře tak, že čtenář (spolu s autorkou) problémy reflektuje a autorčino řešení předložených problémů přijímá.

Ocenit je třeba také to, že diplomantka nevidí svůj materiál (a jeho problémy) izolovaně: zdůraznila bych v této souvislosti dvojí rozměr takového vidění problémů v souvislostech: (1) analyzovaný materiál je srovnáván s daty češtiny většinové (s materiálem ČNK a s materiálem Těšitelové) - a menšinová čeština českých neslyšících je tak profilována na většinovém pozadí; (2) ve vztahu k výkladům o čase je viděn (a analyzován) dost široký kontext časových konstrukcí, i např. pokud jde o problémy neslyšících s jinými „jevy češtiny“: některé z nich (jako gramatické kategorie slovesa) přitom s časem souvisí těsněji, jiné (např. záměna sloves „být“ a „mít“) volněji. K takovým „obecnějším otázkám“, jež se v souvislosti s úvahami o čase nabízejí, viz v diplomové práci také velmi užitečnou kap. 13.

¹ Už sám přístup k materiálu „školní“ psané češtiny nebývá vůbec snadný: učitelé výsledky výuky psané češtiny (a svědectví o své práci) zveřejňují jen neradi. Zdá se ale, že v posledních letech se situace přece jen mění, zvl. na těch školách (v těch třídách), kde má obor ČNES „své“ lidi (absolventy, resp. studenty oboru) a nebo kde působí učitelé názorově oboru blízcí.

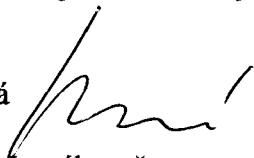
A ještě je třeba ocenit také zpřístupnění materiálu v silně informativních přílohách, které vypovídají nejen přímo o problému autorkou sledovaném, ale i (viz výše) o problémech s ním „spřízněných“.

Závěr: Diplomová práce Kláry Richterové Vyjadřování času v psané češtině českých neslyšících říká o své autorce mnohé: diplomantka se dobře orientuje v domácí i zahraniční literatuře sledovanému problému věnované (a dokáže se s ní i kriticky vyrovnat), dobře se orientuje v lingvistické bohemistice i v lingvistice znakových jazyků, dokáže shromáždit a vytřídit rozsáhlý soubor jazykových dat (ten je přínosem už sám o sobě, protože může sloužit jako východisko dalších prací o češtině českých neslyšících) a – a ne v poslední řadě - je mocna takové kvalitativní i kvantitativní analýzy shromážděných dat, která je uvěřitelná. Práce je prvním soustavnějším a mnohostranným pohledem na jeden z problémů češtiny psané neslyšícími – a i prvním pohledem „metodicky příkladným“. Nesporný je dosah diplomové práce pro praxi – naznačuje totiž, jak vést (co zdůraznit, čemu se vyhnout) neslyšící žáci/studenty k tomu, aby své výpovědi kotvili k svému „já“ a „nyní“, aby se dokázali vyjadřovat v čase a o čase tak, aby se jejich vyjadřování blížilo naší, většinové češtině.

Diplomová práce Kláry Richterové tak v mnoha ohledech překračuje požadavky kladené na diplomovou práci a jsem ráda, že ji mohu doporučit k obhajobě.

16.5. 2009

Alena Macurová

Návrh hodnocení: výborně.

V předložené podobě se diplomová práce může stát podkladem pro rigorózní řízení.